

B. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

De gemeente wil op een gestructureerde wijze risico's beheersen en eventuele restrisico's a. Om die reden is het van belang om inzicht te hebben in eventuele grote financiële tegenvallers die bij de risico's horen en de beschikbare weerstandscapaciteit om deze risico's op te vangen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording komt in deze paragraaf de volgende informatie aan de orde:

- Het beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's
- Inventarisatie van de risico's
- Inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- Confrontatie risico's met beschikbaar weerstandsvermogen.

Beleid inzake weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is vastgelegd in de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2015 welke in de raadsvergadering van 1 juli 2015 is vastgesteld.

Begrippen

In deze paragraaf zijn de volgende begrippen gedefinieerd:

Begrip	Toelichting
Weerstandscapaciteit	Dit is het geheel van middelen en mogelijkheden om niet begrote, onvoorziene en (mogelijk) substantiële kosten te dekken.
Risico's	Risico's zijn al die gebeurtenissen die het realiseren van organisatie-doelstellingen in de weg staan. De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen en die een financieel nadelig gevolg kunnen hebben.
Weerstandsvermogen	Dit is de mate waarin onverwachte financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit.
Risicomanagement	Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt.
Beheersmaatregelen	Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen dan wel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

Cyclische aanpak

Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen en op basis hiervan maatregelen te nemen en te evalueren. Het is een in hoge mate gestandaardiseerd proces dat de volgende stappen kent:

Fase	Activiteiten
Stap 1: Identificeren	In deze fase worden alle potentiële risico's geïnventariseerd. Van belang is een brede en gestructureerde benadering waarmee zoveel mogelijk risico's in beeld kunnen worden gebracht. Het volledig en eenduidig in kaart brengen van de betrokken risico's is van groot belang voor de verdere fasen.
Stap 2: Analyseren en beoordelen	Na het in kaart brengen van de risico's kunnen deze geanalyseerd worden. De analyse bestaat uit een inschatting van de kans dat een gebeurtenis optreedt, waarbij tevens wordt aangegeven wat de gevolgen van het optreden van het risico kunnen zijn. In deze processtap worden de risico's gekwantificeerd. De basis voor de risicoweging of kwantificering is de "kans maal gevolg" methodiek. Deze systematiek wordt bij hoofdstuk 3 nader toegelicht.
Stap 3: Maatregelen nemen	Wanneer risico's worden onderkend, zijn een aantal oplossingen mogelijk. Voor elk risico moet een keuze gemaakt worden uit de volgende vier maatregelen: vermijden, verminderen, overdragen of accepteren.
Stap 4: Bewaken / monitoren	Het doel van continue monitoring is om tijdig (wijzigingen in) risico's te signaleren, adequate maatregelen te kunnen treffen en waar nodig bij te sturen. Hoe eerder een (wijziging in een) risico wordt gesignaleerd, hoe beter de gevolgen te beheersen zijn. Er wordt zo veel mogelijk aangesloten op de bestaande planning & control cyclus.

Inventarisatie van de risico's

Hieronder worden de risico's genoemd en toegelicht die tot het moment van aanbieden van de begroting bekend zijn.

Om de risico's te kwantificeren wordt de "kans maal gevolg" methodiek toegepast. Het gevolg is de schade als het risico zich daadwerkelijk voordoet. Voor het gevolg wordt een niet begroot geldbedrag genoemd en onderbouwd.

De kans is de waarschijnlijkheid, uitgedrukt in een percentage, dat het risico zich daadwerkelijk voor kan doen.

De kans vermenigvuldigd met het gevolg geeft het risicobedrag weer dat in de risico-inventarisaties (van begroting en jaarrekening) wordt opgenomen.

Voor het inschatten van de kans wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd:

Aantal keren dat een risico zich naar verwachting voordoet	Kans
< 1 x per 10 jaar	10%
1 x per 5 – 10 jaar	30%
1 x per 2 – 5 jaar	50%
1 x per 1 – 2 jaar	70%
1 x per jaar of >	90%

nr	Risico	Omschrijving risico	Beheersmaatregel	Kans	Geldgevolg	Fin effect structureel	Fin effect incidenteel
1	Wachtgeld wethouders	Wethouders hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. Op het moment van beëindiging wordt dit recht berekend en wordt ten laste van het rekeningresultaat een dotatie aan de voorziening gedaan. Risico betreft het ontoereikend zijn van het rekeningssaldo om deze dotatie te kunnen doen.	Jaarlijkse actualisatie wachtgeldverplichting. Het maximale risico bestaat uit het feit dat alle portefeuillehouders stoppen. Met een last van ca. 180.000 euro per jaar per wethouder betekent dit een incidentele negatief effect van € 720.000.	50%	720.000		360.000
2	Pensioenen wethouders	De gemeente is zelf verantwoordelijk voor de betaling van de wethouders pensioenen. Jaarlijks wordt aan de hand van een actuariële berekening de toekomstige pensioenverplichting berekend. Op basis hiervan wordt de dotatie aan de voorziening bepaald. De dotatie wordt ten laste van het rekeningresultaat gebracht. Risico betreft het ontoereikend zijn van het rekeningssaldo om deze dotatie te kunnen doen.	Jaarlijkse actualisatie van pensioenverplichting. Eerste inschatting dotatie voorziening is 120.000 euro per jaar. Dit bedrag wordt als financieel effect meegenomen voor een juiste weergave van het weerstandsvermogen.	50%	480.000		240.000
3	Te weinig invloed als kleine gemeente op begroting en plannen van gemeenschappelijke regelingen / verbonden partijen	Doordat Harlingen slechts een beperkt stemrecht heeft, heeft zij weinig tot geen invloed op majeure ontwikkelingen. Hierbij is het van belang dat Harlingen zich sterk profileert in de verschillende Algemene en Dagelijkse Besturen (AB en DB).	Tijdig reageren op begrotingen van gemeenschappelijke regelingen. Indien mogelijk / noodzakelijk, gezamenlijk optreden met andere Friese gemeenten.	30%	1.000.000		300.000
4	Rampen	Risico dat op grondgebied van Harlingen zich een ramp voordoet.	Verzekeringen en adequate crisisbeheersing organisatie, waardoor gevolgen beperkt kunnen worden.	10%	2.000.000		200.000

5	Grondexploitatie	Het grootste gedeelte van de grondexploitaties zijn afgesloten. Of de verwacht verliezen zijn voorzien. Er is nog sprake van één grondexploitatie binnen de gemeente. Deze grondexploitatie is in handen van een derde partij. Indien zich de situatie voordoet dat deze partij niet meer in staat is de gronden te exploiteren dan zal de gemeente de exploitatie overnemen. Het risico bestaat dat de gemeente wordt geconfronteerd met een verliesgevende exploitatie.	Jaarlijks wordt de grondexploitatie herrekend. Uit deze exploitatie blijkt wat de status is als de gemeente zelf de grond zou exploiteren. Voorlopig is er geen reden tot afboeken.	30%	1.000.000		300.000
6	Planschade	Vooraf zal op basis van inschatting moeten worden bezien wat de mogelijke planschade zou kunnen zijn. Deze schade dient dan verdisconteerd te worden in bv. de aankoop van de grond. Planschade blijft daardoor een financiële risicofactor.	Voor elke wijziging van een bestemmingsplan moet een inschatting van mogelijke planschade opgenomen worden. De gemeente Harlingen zal dit in de leges tot uitdrukking moeten brengen, zodat de kosten voor rekening van de initiatiefnemer blijven komen.	30%	100.000		30.000
7	Bodemverontreiniging	Bij herontwikkeling van binnenstedelijke locaties is er kans op bodemverontreiniging. In het buitengebied wordt de gemeente soms geconfronteerd met illegale stort. De kosten komen dan voor rekening van de gemeente.	Bodembeleid en bodemkwaliteitskaart moeten up-to-date zijn	10%	200.000		20.000
8	Open-einde regelingen	De gemeente voert take uit die wettelijk verplicht zijn. Dit kan ertoe leiden dat de lasten uit de pas kunnen gaan lopen ten opzicht van de middelen die de gemeente daarvoor krijgt	Adequate monitoring ontwikkeling aanvragen.	90%	180.000	162.000	
9	Geldleningen	Aan enkele partijen zijn geldleningen verstrekt. Het risico is dat verenigingen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.	Monitoring van financiële ontwikkelingen aan de hand van jaarrekening en begroting.	10%	250.000		25.000

10	Garantstellingen	De gemeente staat ultimo 2018 garant voor € 58 miljoen aan leningen. Het risico bestaat dat de gemeente alsnog de garantie moet betalen omdat de lenende partij niet kan voldoen aan de verplichtingen richting de geldverstrekker.	De gemeente is aangesloten bij Stichting Waarborgfonds. Deze stichting vangt eerst nog de klappen op voordat de gemeente moet betalen. Periodiek de financiële situatie beoordelen van de partijen waar de gemeente een garantie aan heeft verleend.	10%	1.000.000		100.000
11	Aansprakelijkheid	Burgers en/of bedrijven kunnen de gemeente aansprakelijk stellen wegens het bijvoorbeeld niet functioneren van riool (wateroverlast), werkzaamheden die (wel of niet) worden uitgevoerd door gemeentelijk personeel die overlast of schade veroorzaken, onvoldoende handhaven, onvoldoende onderhoud aan wegen, trottoirs, fietspaden etc. met schade als gevolg.	Adequate beheersmaatregelen en goede onderhoudsplannen. Adequaar reageren op brieven, vragen en klachten van burgers en bedrijven. Aansprakelijkheidsverzekering.	30%	20.000	6.000	
12	Belastingen	Bij de toepassing van de belastingwetgeving (BTW, Loonheffing etc.) kunnen verschillen van inzicht en/of interpretatie ontstaan of kunnen de regels onjuist worden toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de zijde van de fiscus.	Door het invoeren van horizontaal toezicht komt de gemeente een stap dichterbij bij het goed beheersen van de fiscale risico's. Gedurende de looptijd van dit project is veelvuldig contact met de belastingdienst om dit goed af te ronden.	10%	100.000		10.000
13	Invoer vennootschapsbelasting voor overheidsorganisaties.	Sinds 1 januari is de gemeente Vpb plichtig voor ondernemersactiviteiten. Na een grondige screening blijkt dat veel van de gemeentelijke activiteiten de Vpb plicht niet raken. Voor de haven is dit niet het geval. We kunnen niet uitsluiten dat de gemeente over de jaren 2016 en 2017 een aanslag Vpb krijgt opgelegd. De verwachting is dat een eventuele aanslag niet heel hoog zal zijn. Per 1 januari 2018 is de haven verzelfstandigd en is dit risico niet meer bij de gemeente.	Kritisch analyse fiscale openingsbalans en goede documentatie aanleggen t.b.v. de aangifte bij de belastingdienst.	10%	100.000		10.000

14	Onderhanden projecten	Bij de onderhanden projecten loopt de gemeente het risico dat budgetten worden overschreden door onvoorziene zaken.	Periodiek wordt er gerapporteerd over de stand van zaken van de projecten. Er wordt gerapporteerd over de voortgang van de bestedingen en de toereikendheid van het budget,. Door dit tijdig in beeld te brengen kan er op tijd worden ingegrepen.	30%	500.000		150.000
15	Oninbare vorderingen	Na de invoering van een strak invorderingsbeleid en een grondige opschoningsactie is de eventuele oninbaarheid van debiteurenvorderingen goed in beeld. Er vindt regelmatig een analyse plaats op de inbaarheid en deze wordt getoetst aan de hoogte van de voorziening.	Door een strakke invorderingsprocedure te volgen en de debiteurenpositie continue te monitoren wordt het risico op oninbaarheid kleiner.	30%	100.000		30.000
16	Juridische procedures	Jaarlijks worden diverse procedures door of tegen de gemeente gevoerd. De uitkomst en de omvang zijn in een aantal gevallen onzeker en deze procedures kunnen dan ook als een risico worden aangemerkt. Zolang ze nog lopen is het van belang om deze zaken niet openbaar te behandelen omdat de onderhandelingspositie tegenover derden daardoor mogelijk wordt geschaad. Bovendien kunnen er wettelijke belemmeringen aanwezig zijn welke openbare behandeling van zaken niet toestaan.	De raad wordt regelmatig geïnformeerd over lopende gerechtelijke procedures.				p.m.

17	Informatiebeveiliging, privacy en datalekken	Binnen de Gemeente Harlingen wordt steeds meer gebruik gemaakt van allerlei informatie; Met deze informatie moet zorgvuldig en integer worden omgegaan; Informatie-beveiliging wordt steeds belangrijker. Ondanks dat we continue werken aan de beveiliging van de informatievoorziening van de gemeente, blijft het risico bestaan dat er iets gebeurt. De computersystemen van de gemeente kunnen aangevallen worden (cybercrime), maar ook kunnen persoonsgegevens vernietigd, gewijzigd of vrijkomen zonder dat dit de bedoeling is (datalek).	Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheden (BIO). Daarin gaat het bijvoorbeeld over toegang van medewerkers tot systemen en ruimten. Maar ook zaken als clean desk beleid wachtwoordbeleid etc.	30%	500.000		150.000
18	Sociaal Domein	Door een forse cao stijging voor huishoudelijke hulp, een AMvB inzake reële zorgtarieven en het wegvallen van de helft aan te genereren eigen bijdrages binnen de WMO, dreigt uitzetting van de WMO lasten. Ook op het gebied van de Jeugdzorg lijken de lasten structureel te groeien. Het blijft op dit moment is onduidelijk of dit voldoende door het Rijk wordt gecompenseerd.	Continue screening van de berichtgeving en behoudend zijn met betrekking tot het inzetten van nieuw meerjarig beleid.	70%	500.000	350.000	
19	Personeelskosten	Harlingen is een kleine, kwetsbare organisatie. Waar grotere gemeenten diverse medewerkers binnen een vakgebied hebben moeten medewerkers in Harlingen vaak op diverse vakgebieden thuis zijn. Bijvoorbeeld bij ziekte of het vertrek van een medewerker kan dit direct tot problemen leiden.	Blijvend samenwerking zoeken met andere gemeenten en continue blijven (bij)scholen.				p.m
		Totaal				518.000	1.925.000
						Structureel	Incidenteel

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Structureel

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw, een bepaald redelijk peil moet hebben. De onroerende zaakbelastingen (OZB) alsmede de afvalstoffenheffing en rioolheffing maken onderdeel uit van het belastingpakket.

De toelatingseisen voor 2019 zijn als volgt:

Afvalstoffenheffing	100 % kostendekkend
Rioolheffing	100 % kostendekkend
OZB	normpercentage 0,1952 van de WOZ-waarde

Een eventuele onderdekking op de onderdelen afvalstoffenheffing en rioolheffing moet gecompenseerd worden door extra baten uit de OZB.

Kostendekkendheid afvalstoffen- en rioolheffing

Retributies	Lasten	Baten	Ruimte
Afvalstoffenheffing	1.817.000	1.651.000	166.000
Rioolheffing	1.567.000	1.567.000	0
Totaal	3.384.000	3.218.000	166.000

Het tekort op afvalstoffenheffing wordt veroorzaakt doordat onvoldoende rekening is gehouden met toegenomen kosten inzameling en kringloopstation en kosten ondergrondse afvalcontainers en GFT-zuilen. Daarnaast wordt een lagere vergoeding voor nascheiding van verpakkingsmateriaal en zwerf-afval ontvangen. Met de vaststelling van de programmabegroting 2019 is besloten de afvalstoffenheffing gefaseerd in 3 jaar weer kostendekkend te maken. Het voordelige verschil (de winst) bij rioolheffing is gestort in de voorziening rioolheffing.

Het verschil tussen de fictieve opbrengsten bij maximale heffings- en belastingtarieven en de begrote opbrengsten is de onbenutte belastingcapaciteit. De berekening van de maximale belastingtarieven gebeurt op basis van het normtarief. Dit normtarief wordt door het Rijk vastgesteld. In de meicirculaire 2017

van het gemeentefonds is het normtarief voor 2018 opgenomen. Voor 2018 is de uitkomst afgerond op 0,1952% van de WOZ-waarde.

Onbenutte belastingcapaciteit OZB

Opbrengstraming begroting	3.539.000
Berekening met normtarief (WOZ waarde 1.886.446.000)	3.682.000
Ruimte	143.000

Voor onvoorzien structurele uitgaven is jaarlijks een bedrag beschikbaar van € 30.000.

Aanwending van deze post kan alleen indien voldaan wordt aan al de 3 O's, te weten: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

Incidenteel

Algemene reserve (1 januari 2020)	5.000.000
Algemene investeringsreserve (1 januari 2020)	903.000
Totaal reserves	5.903.000

De Algemene investeringsreserve wordt meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen. Omdat deze reserve dekking biedt voor diverse projecten is deze niet volledig vrij ter besteding. Toch wordt het nog niet bestede bedrag meegenomen in de berekening omdat in geval van calamiteiten heroverweging over besteding mogelijk is.

De stille reserves zijn bewust niet meegenomen. Deze reserves zijn wel aanwezig binnen de gemeente Harlingen, voornamelijk in de waardering van het gemeentelijk vastgoed. Deze middelen zijn echter niet snel opneembaar en het is lastig in te schatten wat de hoogte van de reserve is. Om deze reden heeft de raad, met de vaststelling van de Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2015, op 1 juli 2015 besloten dat deze reserves niet worden meegenomen bij de bepaling van de hoogte van de weerstandscapaciteit. Nadere toelichting, daadwerkelijk vrij besteedbare algemene investeringsreserve

5. Confrontatie risico's met beschikbare weerstandscapaciteit

	Structureel	Incidenteel
Geïntariseerde risico's	518.000	1.925.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	309.000	5.903.000
Saldo	-/- 209.000	3.978.000

De ratio met betrekking tot de incidentele posten wordt als volgt berekend:

Beschikbare weerstandscapaciteit € 6,21 mln
 Benodigde weerstandscapaciteit = Ratio weerstandsvermogen = € 2,44 mln = **2,55**

De raad heeft aangegeven te streven naar voldoende weerstandscapaciteit. Een ratio van het weerstandsvermogen van tenminste 1,0 voldoet aan het criterium "voldoende". Bij deze norm is de omvang van de gekwantificeerde risico's in evenwicht met de beschikbare weerstandscapaciteit waarmee risico's opgevangen kunnen worden. Indien de ratio daalt tot onder 1,0 dan wordt de gemeente kwetsbaarder. De gemeente beschikt dan niet meer over voldoende weerstandscapaciteit om de risico's af te dekken.

Financiële kengetallen

Op 15 mei 2015 is een besluit tot wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten vastgesteld. Dit in verband met het opnemen van financiële kengetallen in de begroting en jaarrekening. De kengetallen dienen met ingang van de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 te worden opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid.

Schuldquote

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	63,06%	54,34%	63,74	54,61	45,75	43,01%
Idem, gecorrigeerd voor verstrekte leningen	61,29%	52,10%	61,81%	52,76%	43,97%	41,25%

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt ook de netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen bepaald. De netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen is voor onze gemeente nauwelijks van belang omdat er maar een beperkt bedrag aan verstrekte leningen uitstaat, waarvan een groot deel voor hypothecaire geldleningen personeel.

De netto schuldquote voor 2020 bedraagt 63,74% en kan als normaal worden aangemerkt. Ultimo 2018 was er voor een bedrag van € 39.633.000 aan leningen aantrokken terwijl slechts voor € 1.021.000 aan geldleningen was verstrekt (waarvan € 522.000 aan hypothecaire geldleningen personeel).

Algemene normwaarden schuldquote	Schuldquote
Normaal	< 90%
Voorzichtigheid geboden	— 90% - 130%
Zeer hoge schuld	> 130%

De solvabiliteitsratio

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Solvabiliteit	35,68%	32,13 %	34,43%	33,63%	34,25%	35,06%

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar

financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Dit percentage geeft aan in hoeverre de activa (investeringen) zijn gefinancierd met eigen vermogen. Hoe hoger dit percentage hoe minder gefinancierd is met vreemd vermogen (leningen).

Algemene normwaarden solvabiliteit	Ratio
Weinig tot geen schuld	> 50%
Normaal	20% - 50%
Voorzichtigheid geboden	0% - 20%

Als normaal wordt een ratio tussen de 20% en 50% beschouwd. Voorzichtigheid is geboden bij een ratio lager dan 20%.

De solvabiliteitsratio voor het begrotingsjaar 2020 is geraamd op 34,43% en kan als normaal worden beschouwd.

Kengetal grondexploitatie

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kengetal grond-exploitatie	5,03%	6,48%	6,38%	6,29%	6,20%	6,11%

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Algemene normwaarden grondexploitatie	Ratio
Weinig risico	< 20%
Voorzichtigheid geboden	20% - 35%
Hoog risico	> 35%

Het kengetal heeft nagenoeg uitsluitend betrekking op de grondexploitatie Ludinga. De rente wordt niet bijgeschreven op de boekwaarde maar wordt ten laste gebracht van de algemene middelen. Daar de gemeente de grondexploitatie ook nog eens niet zelf verricht, is het (financiële) risico nagenoeg nihil.

Structurele exploitatieruimte

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kengetal structurele exploitatie-ruimte	1,51%	0,74%	-0,18%	0,26%	-0,10%	0,47%

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te kunnen dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Opgemerkt wordt dat de structurele ruimte die er in de begroting en meerjarenraming zit sinds 2016 met nieuw beleid wordt ingevuld. In geval de primitieve begroting een structureel tekort vertoont, dan zal in de begroting direct structurele ombuigings- en bezuinigingsmaatregelen worden verwerkt. Het kengetal zal zich dan ook altijd rond de 0% begeven.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totale woonlasten gezin Harlingen	€ 613	€ 629	€ 638	€ 663	€ 672	€ 682
Gemiddelde woonlasten gezin Nederland	€ 723	€ 721	€ 728	€ 739	€ 750	€ 761
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	84,79%	87,24%	87,64%	89,72	89,60	89,62%

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Het kengetal belastingcapaciteit wordt berekend door de totale lokale woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het jaar daarvoor.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de Harlinger woonlasten zich in 2018 rond de 85% van de (ongewogen) gemiddelde woonlasten in Nederland hebben bedragen.

Conclusie: de lokale woonlasten liggen in Harlingen op een laag niveau. Omdat alleen de rioolheffing 100% kostendekkend is, is er aanvullende ruimte te vinden binnen de belastingcapaciteit bij de OZB en de afvalstoffenheffing.

Algemene conclusie financiële positie

Onze financiële positie op dit moment is goed te noemen terwijl de vooruitzichten voor de komende jaren iets ongunstiger zijn geworden. Dit vraagt voor de middellange termijn derhalve meer dan de gebruikelijke aandacht voor de financiële positie. De structurele exploitatieruimte voor nu en toekomstige jaren is op dit moment geen aanleiding tot zorgen. Deze ruimte wordt benut om in de primitieve begroting al zo veel mogelijk nieuw beleid op te nemen. Voor eventueel gewenste extra ruimte voor nieuw beleid zal op bestaand beleid moeten worden bezuinigd of zullen inkomsten moeten worden verhoogd.